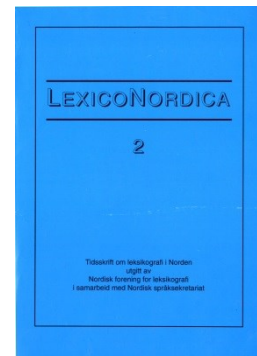

LexicoNordica

Titel: Svar till Knud Troels Thomsen
Forfatter: Sven-Göran Malmgren
Kilde: LexicoNordica 2, 1995, s. 300-302
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Sven-Göran Malmgren

Svar till Knud Troels Thomsen

Min handbok *Svensk lexikologi* är i första hand avsedd att användas på lägre nivåer i den svenska universitetsundervisningen. Den bygger till stor del på svenska läroboks- och forskningstraditioner, inte minst på forskningstraditionerna vid min egen institution. De facktermer som introduceras förklaras i första hand med utgångspunkt från deras användning i svenskan, och om denna användning skulle skilja sig från användningen i t.ex. danskan eller tyskan har jag inte funnit det nödvändigt att ange detta särskilt – det är som sagt fråga om en handbok av introduktionskaraktär.

Allt detta kan synas självklart, men jag vill nog hävda, att Knud Troels Thomsen en och annan gång glömmer bort det i sin grundliga och på många sätt lärrika recension. Jag kan inte ta upp alla Thomsens synpunkter här utan koncentrerar mig i stort sett till de punkter där han är som mest kritisk.

1. Jag är väl medveten om att en inflytelserik skola i Tyskland – och även i Danmark – lägger stor vikt vid att lexikografin inte är en äkta delmängd av lexikologin, och jag medger gärna att det finns en del goda argument för denna ståndpunkt. Fullt så dominerande som Thomsen vill låta påskina är den dock knappast. Den franska tidskriften *Cahiers de lexicologie* tar t.ex. in många uppsatser om lexikografi, säkert även med sådana aspekter på lexikografi som enligt Thomsen faller utanför lexikologin. Vidare tillåter jag mig betvivla att frågan om förhållandet mellan *lexicology* och *lexicography* är en hjärtesak för särskilt många engelska och amerikanska lexikografer och metalexikografer. I det av Thomsen åberopade, 900-sidiga verket av Lyons saknas f.ö. båda dessa termer i indexet; en sidhänvisning hade varit på sin plats.

2. Termen *lemma* är inte enbart lexikografiorienterad i den svenska traditionen, utan dess innebörd är där också den jag anger i min bok (f.ö. inte helt korrekt återgivet av Thomsen; se vidare Allén 1970:xvii och även Svensén 1987:250). Att kalla **dog** i en hänvisningsartikel **dog** se **dö** för ett lemma är enligt min bedömning främmande för svensk tradition, i varje fall ännu så länge. Termen *lexem* avstod jag från just på grund av den besvärliga flertydighet som Thomsen beskriver.

Jag är emellertid benägen att hålla med Thomsen om att en klarare åtskillnad mellan lexikologi och lexikografi hade varit till fördel för framställningen i kap. 2.

3. Thomsen ställer sig ytterst frågande till min argumentation för att *stru* i t.ex. *konstruera*, *obstruera* är ett morfem i *svenskan* (naturligtvis inte "ett svenskt morfem", etymologiskt sett). En mer uppmärksam läsning av s. 99–100 i boken hade kanske rätat ut hans frågetecken. Där framgår det nämligen tydligt, att den metod jag beskriver i det kritiserade morfologiavsnittet inte är något bisarrt påfund av mig utan den metod som användes i den stora frekvensundersökningen av svenskans ordförråd, i detta fall dess morfemförråd (redovisad i Allén et al 1980, där också metoden beskrivs ingående). Thomsen har förstås rätt att tycka illa om denna metod, men alternativet torde vara att lämna inemot hälften av ordförrådet oanalyzerat. Och att man hävdar att *konstruera* går att dela upp i morfem innebär självfallet inte att man förnekar att ordet är inlånat i sin helhet, bortsett från att det i någon mån försvenskats.

Thomsen skriver vidare att morfologiavsnittet präglas av "mangel på præcision". Hans enda exempel bevisar dock inte detta; det jag säger är bara att suffixet *-skap* har betydelsen 'grupp (av personer)' i bl.a. orden *sällskap* och *prästerskap* (*fiendskap* nämner jag inte i detta sammanhang), ett, tycks det mig, ganska okontroversiellt påstående, som f.ö. inte motsägs utan tvärtom stöds av SAOB (artikeln *-skap*). Hur det av SAOB framgår att det inte finns något relevant substantiv *säll* (e.d.) är oklart; det senaste hittills publicerade bandet slutar med artikeln *stå*. F.ö. är faktiskt – detta är inte relevant för mig men möjligtvis för Thomsen – rotmorfemet (eller restmorfemet) i *sällskap* etymologiskt besläktat med det personbetecknande substantivet *sälle* (och naturligtvis med *gesäll*). Jag kan inte finna annat än att påståendet om bristande precision är obelagt.

Thomsen skriver till sist om ordbildningskapitlet, att den studerande, som läser det okritiskt, inte blivit förtrogen med "nogle basale funktioner og metoder at inddele og systematisere orddannelsesstoffet på". Han syftar bl.a. på att jag – medvetet – försökt åstadkomma en nästan rent synkron framställning och tonat ned de diakrona aspekterna. Även om detta torde vara legitimt efter, låt oss säga, Saussure, kan jag i viss mån förstå den kritiken. Men den försvagas enligt min mening av att Thomsen själv ställer sig avvisande till en metod, som är basal i den väsentliga meningen att den framgångsrikt använts i en av de största frekvensundersökningar av ett enskilt språks morfemförråd som någonsin genomförts (jfr ovan).

4. Till Thomsens kritik av kapitlet om valens kan det sägas, att jag med mina exempel naturligtvis inte hade ambitionen att skriva artiklar färdiga att tas in i en valensordbok. Men jag är beredd att ge Thomsen rätt i att ett avsnitt om kollokationer och fraseologi – i internationell mening – saknas.

5. Det är inte så mycket att säga om den kortfattade behandlingen av "kapitel 5" (läs "kapitel 5 och 6"), dvs. kapitlen om ordböcker, lexikala databaser m.m. (ungefär 40% av boken). En sak vill jag dock ta upp. Thomsen skriver, att "Afsnittet om stavekontrollprogrammer /.../ virker malplacert". Ja, om det enbart hade handlat om stavningskontrollprogram hade jag hållit med. Men avsnittet om (den triviala) stavningskontrollen tjänar faktiskt bara som introduktion till det långt intressantare problemet med automatisk lemmatisering. Och det avsnittet har jag tagit med dels därför att det ger möjlighet till tillämpning av mycket tidigare stoff – lemmabegreppet, homografi, fegemorfem –, dels på grund av den fascinerande upptäckten, som Fred Karlsson (1992) nyligen gjort, att ett bra lemmatiseringssystem kan analysera nästan alla okända sammansättningar entydigt, vad gränsen mellan för- och efterled beträffar.

Trots att jag menar att en del av Thomsens kritik kan tillbakavisas vill jag till sist säga att jag uppskattar hans recension. Den ger åtskilliga tips om utvidgningar och förbättringar för en ev. andra upplaga, och den visar inte minst att det är fruktbart med recensioner över nationsgränserna (samtidigt som jag med mitt svar hoppas ha visat att något försiktigare formuleringar just av detta skäl ibland kan vara påkallade).

Litteratur

- Allén, Sture 1970: *Nusvensk frekvensordbok* 1. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Allén, Sture et al. 1980: *Nusvensk frekvensordbok* 4. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Karlsson, Fred 1992: SWETWOL: A comprehensive Morphological Analyser for Swedish. I: *Nordic Journal of Linguistics* 15, 1–45.
- Svensén, Bo 1987: *Handbok i lexikografi. Principer och metoder i ordboksarbetet*. Stockholm: Esselte Studium & Tekniska nomenklaturcentralen.